

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**KONSTRUKCIJA SKALE ZA MJERENJE STAVOVA
O ULASKU REPUBLIKE HRVATSKE U NATO SAVEZ**

Maja Prpić

Mentor: Zvonimir Knezović, prof. dr.

Zagreb, 2005.

KONSTRUKCIJA SKALE ZA MJERENJE STAVOVA O ULASKU REPUBLIKE HRVATSKE U NATO SAVEZ

Maja Prpić

SAŽETAK

Ne postoji standardizirani mjerni instrument za mjerenje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez. Zbog aktualnosti navedenog pitanja, u ovom istraživanju je konstruirana Likertova skala u tu svrhu.

Na uzorku $N = 174$ ispitanika ispitana su metrijska svojstva konstruirane skale.

Utvrđeno je da je skala jednodimenzionalna, zasićena jednim glavnim faktorom koji saturira sve čestice.

Pouzdanost skale je visoka i iznosi $\alpha = .88$.

Na osjetljivost skale ukazuje raspon ukupnih rezultata 13 – 47 (maksimalan mogući je 12 - 48), što se može smatrati indikatorom dobre osjetljivosti. Vrh distribucije rezultata je pomaknut udesno, prema pozitivnom polu stava, pa je zbog toga koncentracija rezultata oko viših ukupnih rezultata veća, te su zbog toga ispitanici na negativnom polu stava bolje diferencirani.

Uzorak ispitanika koji su sudjelovali u ovom istraživanju je prigodan, a ispitanici su bili sudionici selekcijskog postupka. Zbog toga je smanjena mogućnost generalizacije rezultata dobivenih u istraživanju.

KLJUČNE RIJEČI

stav, Likertova skala, metrijske karakteristike, NATO savez

SADRŽAJ

UVOD	4
Definicija i karakteristike stavova	4
Dimenzije stavova	5
Politički stavovi	6
Mjerenje stavova	6
Metrijske karakteristike mjernog postupka	8
Mjerenje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez	10
NATO savez	11
Hrvatska i NATO savez	12
CILJ ISTRAŽIVANJA I PROBLEM	14
METODOLOGIJA	14
Ispitanici	14
Mjerni instrument	15
Postupak	17
REZULTATI I OBRADA PODATAKA	18
Valjanost	18
Pouzdanost	23
Ostala svojstva čestica skale za ispitivanje stavova	23
RASPRAVA	24
ZAKLJUČAK	27
POPIS REFERENCI	28
PRILOG	30

UVOD

Definicija i karakteristike stavova

Stav je jedan od temeljnih pojmova za razumijevanje društvenog života, te jedan od temeljnih pojmova socijalne psihologije uopće (Pennington, 2001). Da bi lakše odredili svoj odnos prema velikom broju različitih pojava, te adekvatno reagirali na njih, ljudi formiraju stavove. Naime, stavovi nam omogućuju da steknemo standarde za svoje prosuđivanje i svoje postupke. Na taj način lakše ocjenjujemo i klasificiramo objekte i situacije što nam omogućuje lakše i brže snalaženje i djelovanje.

Kad je riječ o definiciji stava, mnogo je pokušaja definiranja stavova, pa zamalo svaki autor ima vlastitu. Prema Rotu (1983) stavovi predstavljaju trajnu tendenciju da se prema nekom objektu reagira na određeni, pozitivan ili negativan način. Suvremenija definicija (Kljajić, prema Petz i sur., 1992; str. 426) određuje stav kao "stečenu, relativno trajnu i stabilnu organizaciju pozitivnih ili negativnih emocija, vrednovanja i reagiranja prema nekom objektu", dok Eagly i Chaiken (1998; prema Hewstone i Stroebe, 2003; str. 196) stav definiraju kao "psihološku tendenciju koja se izražava vrednovanjem nekog objekta uz određeni stupanj sklonosti ili nesklonosti". Objekt stava može biti konkretan ili apstraktan, neživa stvar, osoba ili grupa.

Stavovi su složena organizacija nekoliko komponenata: kognitivne, emocionalne i bihevioralne.

Kognitivna komponenta sadrži znanja i informacije o objektima prema kojima postoji stav. Određena znanja i shvaćanja pretpostavka su za vrednovanje objekta prema kojem se zauzima stav. To znanje može biti vrlo usko i ograničeno, tek da dozvoljava razlikovanje jedne pojave od drugih, a može se raditi i o cijelom sustavu znanja i informacija (npr. većina nas zna neke činjenice o hrvatskoj povijesti, njenim interesima i sigurnosti; a na određeni način doživljavamo i NATO savez, njegovu ulogu i smisao djelovanja).

Emocionalna komponenta uključuje osjećaje u vezi s objektom ili situacijom prema kojoj postoji stav. Neki objekt nam se može sviđati ili ne sviđati, biti ugodan ili neugodan (npr. pomisao da Republika Hrvatska postane članica NATO saveza može u

nama biti popraćena pozitivnim ili negativnim emocijama). Moguće je dobiti i fiziološke dokaze mjerenja ove komponente stava, npr. registracijom elektrodermalne reakcije.

Bihevioralna komponenta se očituje u spremnosti na akciju i djelovanju prema objektu stava. Pozitivan stav uključuje tendenciju da se objekt stava podrži, pomogne i zaštiti; a negativan stav da se izbjegava i onemogući (npr. na referendumu dajemo svoj glas za ili protiv ulaska Republike Hrvatske u NATO savez).

Dimenzije stavova

Stavovi različitih pojedinaca prema različitim objektima stava se međusobno razlikuju po različitim kvalitativnim i kvantitativnim karakteristikama- dimenzijama stavova (Rot, 1983). Glavne dimenzije stavova su *valencija* (smjer, "predznak") koja označava je li odnos prema objektu stava pozitivan ili negativan. Uz ovaj kvalitativan podatak, uvijek se javlja i njegova kvantitativna mjera, tj. stupanj pozitivnosti ili negativnosti. To je stupanj *ekstremnosti* (intenziteta) stava. Važnu dimenziju stava predstavlja i *složenost* stava, a odnosi se na vrstu i količinu saznanja o predmetu stava, te čuvstva i tendencije ka akciji uključenih u stav. *Usklađenost* komponenti stava ukazuje na stupanj u kojem sve tri komponente stava imaju istu ili sličnu valenciju, stupanj ekstremnosti i složenosti. *Dosljednost* je dimenzija koja govori o tome da li se prilikom susreta s istim objektom stava zauzima isti stav, a *snaga* stava predstavlja stupanj otpornosti stava na promjenu pri susretu sa sadržajima koji su u neskladu sa stavom. *Otvorenost* stava očituje se u spremnosti da se on javno izrazi. Osim što postoje razlike u spremnosti iznošenja svojih stavova kod različitih pojedinaca, postoje i razlike u spremnosti iznošenja različitih stavova istog pojedinca.

U istraživanjima se najčešće ispituju valencija i ekstremnost stava. Dimenzijom valencije izražava se vrednovanje objekta stava kao najbitnija karakteristika.

Politički stavovi

Navedene opće karakteristike i dimenzije, kao i mehanizmi formiranja stavova jednako se odnose i na političke stavove kojima se bavi ovaj rad.

Prema Šiberu (1998) stavovi omogućuju pojedincu da svijet oko sebe doživi smisljeno, cjelovito i predvidljivo. Formirajući i izražavajući stavove o političkim pitanjima i pojavama pojedinac izražava sebe i svoju ulogu u određenom političkom kontekstu. Politički stavovi omogućuju pojedincu da na vlastiti način integrira političke činjenice i stvori svoje ideje o političkim pojavama. Oni mu mogu omogućiti i da bude prihvaćen i poštovan u određenom socijalnom okruženju i na osnovi toga pristupi određenoj grupi.

Politički stavovi dio su vrijednosnog sustava pojedinca što znači da se prema određenom objektu stava uvijek odnosi u određenom stupnju pozitivno ili negativno. Stiču se u interakciji pojedinca i njegove socijalne okoline. U načelu se preuzimaju od roditelja i drugih autoriteta u procesu socijalizacije. Politička orijentacija se formira prije nego što pojedinac počne shvaćati njeno dublje značenje.

Politički stavovi imaju sve osobine koje se odnose na stavove općenito, ali su kompleksniji i u središtu su pojedinčevog odnosa sa svijetom oko njega. Dio su ličnosti pojedinca i preko političkih stavova on ima mogućnost izraziti sebe i svoj položaj u društvu. (Šiber, 1998).

Formirajući svoj politički stav i izlazeći na izbore te izražavajući ga u okviru referendumu, pojedinčev stav dobiva izuzetnu praktičnu vrijednost za daljnje kretanje i odluke u razvoju politike države (npr. donošenje odluke o pristupanju NATO savezu).

Mjerenje stavova

Postoji niz metoda za mjerenje stavova, a izbor metode ovisi o cilju utvrđivanja stavova. Načelno se govori o izravnim (direktnim) i neizravnim (indirektnim) metodama. Pennington (2001) govori o neizravnim mjernim tehnikama u kojima se ne pita osobu o njenom stavu izravno, a navodi kao najuobičajenije fiziološke i projektivne

tehnike; a u izravne mjerne tehnike, kao najčešće, svrstava skale za mjerenje stavova i semantički diferencijal.

Skalama za mjerenje stavova prema nekom objektu stava se zaključuje na temelju odgovora na niz tvrdnji preko kojih se stav izražava. Ovaj način mjerenja stavova koristi se kao mjera kad je objekt stava kompleksan i odnos prema njemu složen, što je slučaj kada se mjere politički stavovi. To posebno vrijedi kad se uz objekt stava veže izrazitiji čuvstveni odnos koji može spriječiti neposredno, direktno izjašnjavanje.

Skalu za mjerenje stavova predstavlja niz tvrdnji o određenim objektima. Na osnovi izražavanja stupnja slaganja uz sve tvrdnje, te standardiziranog načina ocjenjivanja, određuje se ispitanikov stav. Odabrane tvrdnje, uvrštene u skalu za mjerenje stavova, moraju biti relevantne za stav koji se skalom želi utvrditi, jasne, jednostavne i jednoznačne.

Na skali stavova, uz kognitivnu, metrijski je najbolje zahvaćena afektivna komponenta stava, dok je konativna zahvaćena slabije.

Likertova sumativna skala ističe se među skalama za mjerenje stavova po svojoj jednostavnosti, ekonomičnosti u konstrukciji i učestalosti primjene. Likertovo polazište u konstrukciji skale je ideja o uporabi dvije vrste tvrdnji- tvrdnje koje izražavaju jasno pozitivan stav prema nekom objektu stava i tvrdnje koje izražavaju jasno negativan stav. Kako bi se izbjegla pristranost u odgovaranju važno je da se skala sastoji od jednakog broja pozitivnih i negativnih tvrdnji (Pennington, 2001). Od ispitanika se traži da vrednuje i numerički izrazi stupanj slaganja sa svakom od niza tvrdnji. Zbroj tih numeričkih vrijednosti odražava stav ispitanika (valenciju i ekstremnost stava).

Uz ovu skalu je vezano i nekoliko prigovora (Rot, 1983)- ordinalnog je tipa i omogućuje rangiranje ispitanika po ukupnom rezultatu, ali ne i uspoređivanje kvantitativnih razlika; isti ukupni rezultat može se dobiti različitim kombinacijama odgovora na pojedine tvrdnje; diskriminativnost tvrdnji ovisna je o odgovorima ispitanika na kojima je konstruirana pa se njena uporaba veže samo uz onu populaciju na kojoj je konstruirana; eliminacijom nediskriminativnih tvrdnji u postupku konstrukcije povećava se interna konzistencija skale, ali se mijenja i predmet mjerenja jer objekt stava postaje specifičniji, sadržajno uže zahvaćen.

Metrijske karakteristike mjernog postupka

Određeni mjerni postupak može postati mjernim instrumentom jedino ako ima određena metrijska svojstva. Najvažnija od njih su pouzdanost, valjanost, objektivnost i osjetljivost.

Pouzdanost se odnosi na točnost mjerenja nekog predmeta mjerenja, na dosljednost ili konstantnost rezultata u vremenu, te na nezavisnost mjerenja od nesistematskih izvora pogrešaka. Koriste se različite metode za procjenu pouzdanosti koje ne zahvaćaju iste izvore pogreške, pa govorimo o različitim vrstama pouzdanosti (Šverko, prema Petz i sur., 1992).

Pouzdanost ponovljenog mjerenja (test-retest metoda) sastoji se u primjeni istog mjernog instrumenta na istu skupinu ispitanika u dvije vremenske točke, a dobijeni *koeficijent stabilnosti* ukazuje na stabilnost mjernog postupka u vremenu (stabilnost predmeta mjerenja).

Pouzdanost paralelnih ili ekvivalentnih formi može se odrediti ukoliko se primjene dvije forme istog testa na istoj skupini ispitanika, te izračuna korelacija među njima. Paralelnost tih formi izražava se *koeficijentom ekvivalentnosti*.

U osnovi pouzdanosti komparabilnih dijelova je shvaćanje testa kao kompozita dva ili više međusobno usporedivih subtestova. Test se jednokratno primjeni kao cjelina, uradak u testu naknadno se podijeli na komparabilne dijelove (npr. na parne i neparne čestice), a koeficijent korelacije između rezultata dviju polovica testa predstavlja *koeficijent homogenosti*. Pouzdanost unutarnje konzistencije je krajnji slučaj frakcioniranja testa u metodi komparabilnih dijelova. Test se dijeli na manje komparabilne dijelove, a ekstrem ovakvog dijeljenja je podjela na same čestice u testu. Na osnovi prosječne interkorelacije među česticama zaključujemo o pouzdanosti cijelog testa (Krković, 1978). Pokazatelj unutarnje homogenosti, tj. unutarnje konzistencije čestica u testu naziva se *Cronbachov alpha-koeficijent unutarnje konzistencije*. On ukazuje na stupanj u kojem čestice testa mjere istu stvar. Prednost ove metode je u tome što omogućuje item-analizu čestica u testu kojom se utvrđuje diskriminativna valjanost pojedinih čestica.

Valjanost je metrijska karakteristika koja nam pokazuje da li se i u kojem stupnju mjernim postupkom mjeri upravo ono što smatramo da se mjeri (Šverko, prema Petz i sur., 1992). Ovisno o ciljevima validacije, postoje različite vrste i postupci utvrđivanja valjanosti. Grupiraju se u osnovna dva tipa- teorijsku i praktičnu valjanost.

Teorijska (konstruktna ili simptomatska) valjanost odnosi se na sve one relevantne podatke koji ukazuju na to da li neki test općenito mjeri neki ciljani psihologijski konstrukt ili osobinu i u kojem stupnju (Šverko, Petz i sur., 1992). Početnu fazu konstrukcije nekog mjernog postupka karakterizira utvrđivanje *sadržajne valjanosti*, tj. procjena valjanosti na temelju sistematske logičke analize njegovog sadržaja i deskriptivnoj statistici pojedinih čestica zbog konačnog odabira čestica koje u cjelini reprezentiraju sve sadržaje i obilježja karakteristična za konstrukt koji se želi zahvatiti. *Empirijsku valjanost* se određuje empirijskom analizom povezanosti između testovnih rezultata i različitih drugih manifestacija mjerene osobine. Način utvrđivanja teorijske (konstruktne) valjanosti predstavlja i postupak faktorske analize kojom se utvrđuje *faktorska valjanost* testa za mjerenje određenog faktora. *Faktorska analiza* je skup matematičko-statističkih postupaka koji omogućuju da se variranje rezultata u većem broju manifestnih varijabli, među kojima postoji povezanost, objasni manjim brojem temeljnih varijabli-faktora ili latentnih varijabli (Fulgosi, 1979). Temeljna uloga faktorske analize je pojednostaviti opis mjerenog ponašanja reducirajući broj kategorija od početne složenosti svih testovnih varijabli do, na kraju, nekoliko općih faktora ili svojstava. Nakon otkrivanja, faktori mogu biti korisni u opisivanju faktorske kompozicije svake čestice. Svaka čestica tada može biti opisana pomoću glavnih faktora koji determiniraju rezultat, uključujući težinu svakog faktora i povezanost čestica testa sa svakim faktorom. Takva povezanost naziva se faktorskom valjanosti testa (Anastasi i Urbina, 1997).

U praksi se koriste dva modela faktorske analize- faktorska analiza zajedničkih faktora i faktorska analiza komponenata. Faktorska analiza glavnih komponenata je varijanta komponentne analize, čiji je cilj što manjim brojem međusobno ortogonalnih glavnih komponenata objasniti što veću količinu ukupne varijance manifestnih varijabli.

Praktična (kriterijska, prognostička, pragmatična) valjanost je mjera povezanosti mjerenja nekog testa s nekim nezavisnim, vanjskim kriterijem ponašanja koje se testom mjeri ili predviđa (Šverko, prema Petz i sur., 1992). Razlikuju se dva pristupa validaciji

tog tipa koji se razlikuju prema vremenu prikupljanja kriterijskih podataka. Kada se testom-prediktorom vrši prognoza nekog rezultata u vanjskom kriteriju ponašanja ili osobine u budućnosti, riječ je o *prognostičkoj valjanosti* testa. O *dijagnostičkoj valjanosti* se govori kad su kriterijski podaci za validaciju prikupljeni istovremeno s primjenom testa. Ova vrsta kriterijske valjanosti odnosi se na valjanost testa za utvrđivanje nekog trenutnog stanja.

Objektivnost je stupanj nezavisnosti rezultata psihologijskog mjerenja o ispitivaču. Današnji psihologijski testovi većinom su potpuno objektivni, budući je jednoznačnost odgovora na zadatke određena još prilikom konstrukcije testa, pa ne postoji potreba za posebnim utvrđivanjem objektivnosti (Šverko, prema Petz i sur., 1992).

Osjetljivost (diskriminativnost) mjernog postupka predstavlja mogućnost dobrog diferenciranja ispitanika u zastupljenosti mjerene osobine. Osjetljiviji je onaj mjerni instrument koji može bolje izmjeriti i male razlike u veličini onog što se mjeri kod ispitanika. Ova se metrijska karakteristika očituje u veličini raspršenja rezultata- što je raspršenje veće, to je i diskriminativnost mjernog postupka veća. Osjetljivost ovisi o dužini mjernog postupka i njegovoj primjerenosti ispitivanoj populaciji (Šverko, prema Petz i sur., 1992).

Mjerenje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez

Za donošenje odluka o temeljnim državnim pitanjima, kao što je ulazak države u NATO savez, potrebno je raspisati referendum. Na referendumu građani izražavaju svoj stav dajući svoj glas za ili protiv odluke o pristupanju toj političkoj zajednici. Na temelju većine prikupljenih glasova, koji podržavaju ili odbijaju to pitanje, donosi se odluka o pristupanju ili nepristupanju Savezu. Bez prethodnog opredjeljenja građana države nije moguće pristupiti Savezu.

Mogućnost predviđanja izborne odluke, rezultata referenduma, važno je pitanje kojim se bave istraživači javnog mnijenja i stavova (Kaliterna Lipovčan i Šakić, 2004). Razvojem građanskog društva razvila se potreba za ispitivanjem stavova kao sastavnog

dijela svakog javnog mnijenja. Prema Šiberu (1998) ono predstavlja empirijsku podlogu za poduzimanje konkretnih postupaka vezanih za neko pitanje, u ovom slučaju pitanje ulaska u NATO savez.

Kako bi se izbjeglo nezrelo ulaženje u raspisivanje referendumu koje zahtijeva veliki angažman i izuzetna financijska sredstva, opravdano bi bilo prethodno ispitati stavove građana na uzorku populacije državljana Republike Hrvatske. Na temelju dobivenih rezultata može se odlučiti ima li smisla u određenom trenutku ulaziti u organizaciju i raspisivanje referendumu. Pretpostavka kvalitete uzorka je da on reprezentira sve važne značajke populacije iz koje je izabran.

Obzirom na nedostatak podataka o relevantnim istraživanjima stavova građana Hrvatske o njenom ulasku u NATO savez i nepostojanje standardiziranog mjernog instrumenta za tu svrhu, čini se vrijednim konstruirati preliminarnu skalu za ispitivanje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez. Umjesto da ispitamo sve građane, što se radi referendumom, bilo bi moguće provesti istraživanje na reprezentativnom dijelu populacije što može dati važne smjernice za zaključivanje.

Imajući kao cilj konstruirati preliminarnu verziju skale, ovo istraživanje je usmjereno na utvrđivanje osnovnih metrijskih karakteristika konstruirane skale, uključujući njenu faktorsku strukturu.

NATO savez

NATO savez je organizacija osnovana sa zadatkom provođenja Sjeveroatlantskog Ugovora iz 1949. g., nastala zbog promicanja smisla i simbola povezanosti SAD-a sa europskom zajedničkom obranom i sigurnosnim sistemom. Osnovan je kao prihvatljivi okvir za smještanje njemačke vojne snage u sustav pod međunarodnom kontrolom, te kao protuteža za inače nadmoćnu sovjetsku vojnu silu Europe (Encyclopaedia Britannica, 1995). Potpisivanjem Ugovora 1949. g zapadnoeuropske zemlje (Belgija, Francuska, Luksemburg, Nizozemska, Velika Britanija, Danska, Island, Italija, Norveška, Portugal) zajedno s SAD-om i Kanadom, osnovale su Sjeveroatlantski savez. Nakon nekoliko godina Savez se proširio na još nekoliko europskih zemelja i nastavio se širiti do danas.

Smisao Saveza leži u partnerstvu među zemljama potpisnicama Ugovora, na njihovim međusobnim sigurnosnim jamstvima i predanosti načelu zajedničke obrane (<http://www.otan.nato.int/#>).

Ugovor jamči državama pravo na individualnu i zajedničku obranu s ciljem "promicanja mirnih i prijateljskih odnosa u području Sjevernog Atlantika" (<http://www.morh.hr/nato>, 2005). Članice imaju pravo i dužnost dijeliti teret zajedničkih obrambenih napora i koristiti prednosti zajedničke obrane. U svrhu ostvarenja ciljeva Saveza, stvorena je Organizacija sjeveroatlantskog ugovora (NATO). NATO savez predstavlja okvir za vojnu, političku, ekonomsku i znanstvenu suradnju država članica.

"Temeljna zadaća NATO-a je obrana slobode i sigurnosti svih članica zajedničkim političkim i vojnim sredstvima, te zaštita zajedničkih temeljnih vrijednosti: demokracije, ljudskih sloboda i vladavine prava" (<http://www.morh.hr/nato>, 2005).

Nekoliko desetljeća kasnije (potkraj osamdesetih godina), raspadom komunističkog bloka i nestanka bipolarne podjele svijeta, potpuno su se promijenile sve okolnosti koje su uvjetovale osnivanje Sjeveroatlantskog saveza. Smanjila se vjerojatnost izbijanja velikih klasičnih ratova među državama (Pavlina i Komar, 2000). Počelo se naglašavati da obveza Saveza nije samo zajednička obrana već i sigurnost i mir u euroatlantskom području. Kako je praktički nestala opasnost od općeg rata u Europi, težište je preneseno na pitanja etničkih sukoba, kršenja ljudskih prava, političkoj i ekonomskoj nestabilnosti, te širenju nuklearnog, kemijskog i biološkog oružja.

Hrvatska i NATO savez

Sredinom 90-ih godina prošlog stoljeća, završetkom Domovinskog rata, Republika Hrvatska počinje intenzivirati diplomatske napore u cilju približavanja i uključivanja u Europske integracije. U čvrstom nastojanju i želji da postane punopravna članica NATO-a, Hrvatska provodi opsežne reforme i prilagodbe na političkom, ekonomskom, zakonodavnom i obrambenom planu (Cepanec, 2002).

Kako bi mogla pokrenuti službenu proceduru i razgovore sa zemljama članicama za ulazak u Savez, Hrvatska kao i ostale pozvane države, mora prije svega dobiti podršku

svojih građana (Cvrtila, 2004). Državna politika Republike Hrvatske smatra da NATO predstavlja glavni oslonac europske sigurnosti i stabilnosti u 21. stoljeću. Smatra da integracija Hrvatske u NATO ima presudno značenje za ostvarenje njenih vlastitih nacionalnih ciljeva i interesa te da će članstvo u NATO-u Hrvatskoj omogućiti potpuno ravnopravno korištenje prednostima koje takvo članstvo pruža. Stavovi građana o tom pitanju nisu sustavno ispitivani, pa se čini vrijednim istražiti stavove o ulasku Hrvatske u NATO savez.

Ulaskom u NATO savez smatra se da bi Hrvatska dobila mogućnost bržeg ekonomskog razvoja, te pomoć u razvoju države kroz razvoj infrastrukture (telekomunikacijska, cestovna, zrakoplovna i dr. povezanosti). Smatra se da bi kroz članstvo Hrvatske u Savezu hrvatska vojska postala bolje opremljena, a i opasnost od eventualnih sukoba sa susjednim državama bila bi znatno smanjena.

Uz navedene prednosti članstva u NATO-u, ali i činjenicu da je NATO organizacija koja u današnje vrijeme (nakon raspada istočnog bloka) gubi smisao zbog kojeg je osnovana, nije moguće zanemariti ni opasnosti koje to članstvo otvara. Ulazak u NATO savez izuzetno je ekonomsko opterećenje za Republiku Hrvatsku. Još jedan od argumenata protiv članstva u Savezu je i gubitak mogućnosti samostalnog odlučivanja u (kriznim) situacijama bitnim za Hrvatsku, kao i činjenica da bi hrvatski vojnici bili prisiljeni ratovati za interese drugih zemalja. Teško je zanemariti i rast opasnosti od terorističkih napada na Republiku Hrvatsku kao članicu NATO-a, kao i izuzetnu opasnost od ratnih brodova, pogotovo onih na nuklearni pogon, koji bi ulaskom Hrvatske u Savez plovili Jadranskim morem.

Iako su neke od prednosti ulaska u NATO savez uočljive, nije moguće ni zanemariti razloge koji govore o mogućim problemima i opasnostima koje bi to članstvo moglo donijeti. Mnoga su pitanja o kojima vrijedi razmisliti, a uzevši u obzir činjenicu da je mnogo razloga "za" ulazak, kao i mnogo "protiv" ulaska u NATO, činilo se vrijednim napraviti prvi korak u konstrukciji skale za ispitivanje stavova građana o tom pitanju.

CILJ ISTRAŽIVANJA I PROBLEM

Cilj ovog istraživanja je konstrukcija preliminarne verzije skale Likertovog tipa sa zadovoljavajućim metrijskim svojstvima. Ovim radom čini se prvi korak u pokušaju konstrukcije te skale, usmjeren na utvrđivanje faktorske valjanosti i drugih metrijskih karakteristika skale.

Zanimalo nas je kakav stav imaju ispitanici prema ulasku Republike Hrvatske u NATO savez. U skladu s tim općim ciljem formuliran je slijedeći uži problem:

Konstrukcija skale za ispitivanje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez.

METODOLOGIJA

Ispitanici

Ispitanici su visokoobrazovane osobe različitih zvanja (većinom ekonomisti i pravnici) prijavljene na natječaj za mjesto vježbenika u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske.

Obrada rezultata uključuje 174 ispitanika, od čega 108 žena i 66 muškaraca. Ispitanici se nalaze u dobnom rasponu između 22 i 34 godine, dok trojica ispitanika imaju više od 42 godine. Većina ispitanika dolazi iz Zagreba i njegove okolice.

Iz obrade rezultata su isključeni rezultati 2 ispitanika jer je po načinu ispunjavanja skale za mjerenje stavova bila očigledna nemotiviranost za sudjelovanje, vidljiva prema zaokruživanju svih mogućih odgovora na pojedinu tvrdnju u jednom slučaju, te u zaokruživanju isključivo iste skalne vrijednosti u drugom slučaju.

Ispitivanje je provedeno u prostorijama Ministarstva obrane Republike Hrvatske.

Mjerni instrument

Stavovi ispitanika o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez ispitivani su Likertovom skalom.

Tvrdnje koje će biti korištene u skali odabrane su na temelju proučavanja literature o NATO savezu i najčešće pojavljivanih pitanja oko kojih se javljaju polemike na temu ulaska Republike Hrvatske u NATO savez. Na osnovi definicije NATO saveza, te analizirajući prednosti i nedostatke ulaska u Savez, a vodeći računa o sadržajnoj valjanosti, za svaki aspekt definicije NATO saveza sastavljena je po tvrdnja.

Definiravši NATO savez kao organizaciju koja predstavlja okvir za vojnu (čestica 6, čestica 7), političku, ekonomsku (čestica 4, čestica 13) i znanstvenu suradnju (čestica 12) država članica, te kao organizaciju čijom osnovnom zadaćom se smatra obrana slobode i sigurnost (čestica 3, čestica 9) njenih članica (Encyclopaedia Britannica, 1995); čini se da bi ulazak u Savez opravdano mogao biti cilj kojem bi trebala Republika Hrvatska težiti. Ipak, definicija Saveza kao takva može biti neprihvatljiva nekome tko smatra da je njegova osnova povećanje i zaštita profita multinacionalnih kompanija vodećih zemalja zapadnog svijeta. Važno je navesti i moguće opasnosti i probleme koje eventualno članstvo u NATO-u može donijeti Republici Hrvatskoj: negativno utječe na mogućnost samostalnog odlučivanja Republike Hrvatske (čestica 1), obvezuje Republiku Hrvatsku da svoju vojnu silu stavi na raspolaganje NATO-u za eventualne vojne intervencije izvan granica Hrvatske (čestica 14), izuzetno je ekonomsko opterećenje (čestica 2), povećava se rizik od terorističkih napada (čestica 5), povećava se opasnost od nuklearne katastrofe (čestica 11). Važno je napomenuti i da je NATO savez organizacija koja je izgubila prvotni smisao svog nastanka (čestica 8), a netko bi ga mogao smatrati i neprirodnim savezom zbog razlika u interesima njegovih članica (čestica 10).

Pokušavši zahvatiti temu što šire, te vodeći računa o sadržajnoj valjanosti, odabrano je 14 tvrdnji - 7 pozitivnih i 7 negativnih.

Tvrdnje pozitivno usmjerene prema objektu stava:

3. NATO savez će imati značajnu ulogu u postizanju višeg stupnja sigurnosti Republike Hrvatske.
4. Ulazak u NATO savez, Republici Hrvatskoj će omogućiti razvoj infrastrukture (telekomunikacijska, zrakoplovna, prometna i dr. povezanosti).
6. Ulaskom Republike Hrvatske u NATO savez, Hrvatska vojska će biti bolje opremljena.
7. NATO savez osigurava partnerski odnos "malih i velikih vojski".
9. NATO savez će isključiti sve eventualne sukobe Republike Hrvatske i susjednih država.
12. Ulaskom u NATO savez dići će se opća razina znanja na viši stupanj.
13. NATO savez će imati značajnu ulogu u ekonomskom razvoju RH.

Tvrdnje negativno usmjerene prema objektu stava:

1. Ulaskom u NATO savez Republika Hrvatska gubi mogućnost samostalnog odlučivanja u kriznim situacijama bitnim za nju.
2. Ulazak u NATO savez je ekonomsko opterećenje za Republiku Hrvatsku.
5. Ulaskom u NATO savez povećava se rizik od terorističkih napada.
8. NATO savez je organizacija koja gubi smisao zbog kojeg je osnovana
10. NATO je neprirodan savez država zbog razlika u ciljevima i interesima njegovih članica.
11. Ratni brodovi koji bi ulaskom RH u NATO savez plovili našim morem, pogotovo oni na nuklearni pogon, mogu biti vrlo opasni.
14. Ne želim da hrvatski vojnici budu prisiljeni ratovati za interese drugih zemalja.

Primjenjena skala sadrži kratku uputu za rad, a zadatak ispitanika je da za svaku tvrdnju zaokruži jednu numeričku vrijednost, ovisno o tome da li se sa tvrdnjom slaže ili ne.

Brojevi imaju slijedeća značenja:

- 1- u potpunosti se slažem
- 2- uglavnom se slažem
- 3- uglavnom se ne slažem
- 4- uopće se ne slažem

Rezultat svakog ispitanika na skali stavova izražen je kao ukupan broj bodova za 14 tvrdnji.

Skala stavova kojom je provedeno ovo istraživanje prikazana je u Prilogu.

Postupak

Ispitivanje je provedeno u studenom 2004. godine u prostorijama Ministarstva obrane Republike Hrvatske u Zagrebu. Proveli su ga kvalificirani psiholozi zaposleni u Ministarstvu obrane.

Ispitivanje je provedeno grupno, u sklopu selekcijskog postupka za primanje vježbenika na različita radna mjesta u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske.

Ispitivač je, prije same podjele skala za ispitivanje stavova, usmeno objasnio sve elemente sadržane u napisanoj uputi.

Od ispitanika je zatražena potpuna iskrenost pri odgovaranju. Naglašeno je da njihovi odgovori neće utjecati na selekcijski postupak.

Nakon upute za ispunjavanje skale stavova, ispitanici su zaokruživali skalne vrijednosti odgovarajuće njihovom stavu.

Tijekom samostalnog rada ispitivač je diskretno pratio tijek rada ispitanika i bio na raspolaganju pojasniti eventualne nejasnoće

Ispunjavanje skale trajalo je prosječno 7 minuta.

REZULTATI I OBRADA PODATAKA

Obrada dobivenih rezultata izvedena je na osobnom računalu pomoću SPSS for Windows, paketa programa za statističku obradu podataka.

Skala primjenjena u istraživanju uz svaku tvrdnju sadrži ponuđene numeričke vrijednosti. Zaokružujući ih ispitanik izražava svoj stupanj slaganja s njom (1-u potpunosti se slažem, 2- uglavnom se slažem, 3- uglavnom se ne slažem, 4- uopće se ne slažem). Prilikom obrade rezultata, zbog lakšeg razumijevanja smjera izraženog stava, numeričke vrijednosti vezane uz stupnjeve slaganja su reorijentirane. Obrada podataka je izvršena s reorijentiranim numeričkim vrijednostima, pri čemu je:

- 1- uopće se ne slažem
- 2- uglavnom se ne slažem
- 3- uglavnom se slažem
- 4- u potpunosti se slažem

Dakle, veća aritmetička sredina ukazuje na pozitivniji stav prema ulasku Republike Hrvatske u NATO savez.

Kao što je navedeno u Metodologiji, iz obrade rezultata su isključeni rezultati 2 ispitanika jer je po načinu ispunjavanja skale za mjerenje stavova bila očigledna njihova nemotiviranost za sudjelovanje. To je bilo vidljivo prema zaokruživanju svih mogućih odgovora na pojedinu tvrdnju u jednom slučaju, te u zaokruživanju isključivo iste skalne vrijednosti u drugom slučaju.

Valjanost

Kako bismo ispitali valjanost konstruirane skale, napravljena je faktorska analiza njenih čestica.

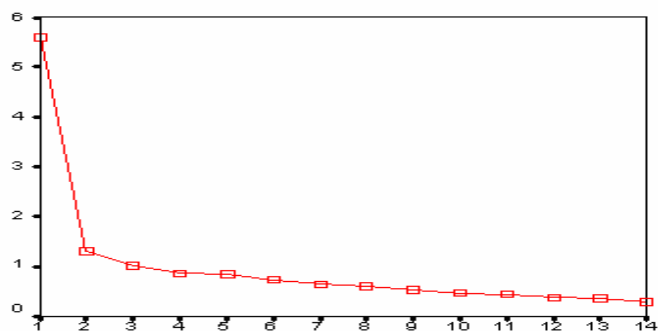
Iz korelacijske matrice rezultata na česticama skale (14 x 14), metodom glavnih komponenata, uz Kaiser-Guttmanov kriterij dobivene su tri glavne komponente s karakterističnim korijenom većim od jedan (tablica 1).

Tablica 1.

Glavne komponente, karakteristični korijeni, postotak objašnjene varijance i kumulativni postotak ukupno objašnjene varijance za 14 čestica (N = 174)

glavne komponente	karakteristični korijen	% ukupne varijance	kumulativni % ukupne varijance
1	5.61	40.04	40.04
2	1.30	9.28	49.31
3	1.15	7.18	56.50

Drugi kriterij pri određivanju broja komponenata, odnosno faktora, koji saturiraju čestice skale bio je grafički prikaz karakterističnih korijena na komponentama skale, tzv. scree test (slika 1).

Slika 1. Karakteristični korijeni na komponentama skale od 14 čestica

Dominacija jedne, glavne komponente je vidljiva prema najstrmijem padu krivulje poslije prvog faktora. Nakon toga slijedi zaravnanje jer se već nakon prve komponente javljaju slične vrijednosti karakterističnih korijena. Druga i treća komponenta, iako

imaju karakteristične korijene iznad jedan, nisu zadržane jer im se vrijednosti tek neznatno razlikuju od slijedećih, manjih od jedan.

Iako se, slijedeći Kaiser-Guttmanov kriterij, pokazalo da 3 faktora objašnjavaju najveći postotak ukupne varijance; uzevši u obzir scree test i analizu sadržaja čestica, odlučili smo se za zadržavanje jednog, glavnog faktora koji saturira čestice skale.

Matrica faktorske strukture pokazuje kolikim dijelom su čestice saturirane glavnim faktorom (tablica 2).

Tablica 2.

Faktorska struktura čestica na glavnoj komponenti korelacijske matrice skale (N = 174)

čestice skale	glavna komponenta
1. Ulaskom u NATO savez Republika Hrvatska gubi mogućnost samostalnog odlučivanja u kriznim situacijama bitnim za nju.	.62
2. Ulazak u NATO savez je ekonomsko opterećenje za Republiku Hrvatsku.	.51
3. NATO savez će imati značajnu ulogu u postizanju višeg stupnja sigurnosti Republike Hrvatske.	.71
4. Ulazak u NATO savez, Republici Hrvatskoj će omogućiti razvoj infrastrukture (telekomunikacijska, zrakoplovna, prometna i dr. povezanosti).	.66
5. Ulaskom u NATO savez povećava se rizik od terorističkih napada.	.47
6. Ulaskom Republike Hrvatske u NATO savez, Hrvatska vojska će biti bolje opremljena.	.61
7. NATO savez osigurava partnerski odnos "malih i velikih" vojski.	.68
8. NATO savez je organizacija koja gubi smisao zbog kojeg je osnovana.	.65
9. NATO savez će isključiti sve eventualne sukobe Republike Hrvatske.	.73
10. NATO je neprirodan savez država zbog razlika u ciljevima i interesima njegovih članica.	.74

čestice skale	glavna komponenta
11. Ratni brodovi koji bi ulaskom RH u NATO savez plovili našim morem, pogotovo oni na nuklearni pogon, mogu biti vrlo opasni.	.58
12. Ulaskom u NATO savez dići će se opća razina znanja na viši stupanj.	.68
13. NATO savez će imati značajnu ulogu u ekonomskom razvoju RH.	.69
14. Ne želim da hrvatski vojnici budu prisiljeni ratovati za interese drugih zemalja.	.44

Sve vrijednosti u tablici su pozitivnog predznaka zbog prethodne reorijentacije čestica skale

Uvidom u matricu faktorske strukture čestica (tablica 2) i korelacije čestica s ukupnim rezultatom (tablica 3), odlučili smo izbaciti čestice relativno najslabijih metrijskih svojstava.

Kriteriji za zadržavanje čestica bili su zasićenje glavnim faktorom $> .50$ i koeficijent korelacije s ukupnim rezultatom $> .50$.

Tablica 3.

Indeksi diskriminativne valjanosti za 14 čestica skale
(koeficijenti korelacija čestica s ukupnim rezultatom)

čestice skale	koeficijent korelacije
1. Ulaskom u NATO savez Republika Hrvatska gubi mogućnost samostalnog odlučivanja u kriznim situacijama bitnim za nju.	.64
2. Ulazak u NATO savez je ekonomsko opterećenje za Republiku Hrvatsku.	.52
3. NATO savez će imati značajnu ulogu u postizanju višeg stupnja sigurnosti Republike Hrvatske.	.70
4. Ulazak u NATO savez, Republici Hrvatskoj će omogućiti razvoj infrastrukture (telekomunikacijska, zrakoplovna, prometna i dr. povezanosti).	.65
5. Ulaskom u NATO savez povećava se rizik od terorističkih napada.	.49
6. Ulaskom Republike Hrvatske u NATO savez, Hrvatska vojska će biti bolje opremljena.	.59
7. NATO savez osigurava partnerski odnos "malih i velikih" vojski.	.67
8. NATO savez je organizacija koja gubi smisao zbog kojeg je osnovana.	.65
9. NATO savez će isključiti sve eventualne sukobe Republike Hrvatske.	.71
10. NATO je neprirodan savez država zbog razlika u ciljevima i interesima njegovih članica.	.74
11. Ratni brodovi koji bi ulaskom RH u NATO savez plovili našim morem, pogotovo oni na nuklearni pogon, mogu biti vrlo opasni.	.60
12. Ulaskom u NATO savez dići će se opća razina znanja na viši stupanj.	.68
13. NATO savez će imati značajnu ulogu u ekonomskom razvoju RH.	.68
14. Ne želim da hrvatski vojnici budu prisiljeni ratovati za interese drugih zemalja.	.46

Slijedeći zadane kriterije zadržano je 12 čestica skale. Iz daljnje obrade podataka su izbačene čestice "Ulaskom u NATO savez povećava se rizik od terorističkih napada." i "Ne želim da hrvatski vojnici budu prisiljeni ratovati za interese drugih zemalja.". Izbačene čestice nisu zadovoljavale niti jedan zadani kriterij.

Pouzdanost

Metodom unutarnje konzistencije za uzorak ispitanika $N = 174$ utvrđen je stupanj pouzdanosti skale od 12 čestica. Cronbachov alpha, koeficijent pouzdanosti baziran na prosječnim korelacijama među česticama, iznosi $\alpha = .88$ što ukazuje na visoku homogenost čestica skale.

Ostala svojstva čestica skale za ispitivanje stavova

Kod svih 12 čestica skale korišten je čitav raspon stupnjeva slaganja. Ipak, postoje određene pravilnosti u distribuciji frekvencija odgovora kod različitih čestica. Najveći udio svih odgovora ispitanika za cijelu skalu veže se uz stupanj slaganja "2 - uglavnom se slažem" (40.3 %), a slijedi ga stupanj slaganja "3 - uglavnom se ne slažem" (33.7%). Dakle, 74 % svih odgovora vezan je za stupnjeve slaganja 2 i 3. Kao što je kod najfrekventnijih odgovora izraženije opredjeljenje za pozitivan pol slaganja, tako su se ispitanici i kod manje frekventnih odgovora češće opredjeljivali za pozitivan "1 - u potpunosti se slažem" (15.7 %) nego za negativan stupanj slaganja "4 - uopće se ne slažem".

Srednja vrijednost svih odgovora skale je $M = 2.7$, a $SD = 0.77$.

Aritmetičke sredine čestica skale su u rasponu vrijednosti od 1.97 do 3.26, a standardne devijacije od 0.67 do 0.89.

Indeksi diskriminativne valjanosti za čestice skale, izraženi kao stupanj povezanosti pojedine čestice s ukupnim rezultatom, su u rasponu od $r = .54$ za česticu "Ulazak u NATO savez je ekonomsko opterećenje za Republiku Hrvatsku.", do $r =$

.73 za česticu "NATO je neprirodan savez država zbog razlika u ciljevima i interesima njegovih članica."

To su sve relativno visoki indeksi, pogotovo ako se uzme u obzir da 10 čestica (od ukupno 12) ima indeks diskriminativne valjanosti iznad .60 (tablica A).

RASPRAVA

Obzirom na aktualnost pitanja ulaska Republike Hrvatske u NATO savez i činjenicu da ne postoji mjerni instrument kojim bi se ispitali stavovi o tom problemu, činilo se vrijednim konstruirati preliminarnu verziju Likertove skale za mjerenje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez.

U sklopu istraživanja ispitani su stavovi ispitanika koji su se javili na natječaj za mjesto vježbenika u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske u Zagrebu.

U sklopu odgovora na zadani problem istraživanja (konstrukcija skale za ispitivanje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez) analizirana su metrijska svojstva korištenih 14 čestica skale.

Nakon faktorske analize svih 14 čestica korištene skale i analize njihovih korelacija s ukupnim rezultatom, odlučeno je izbaciti 2 čestice najlošijih metrijskih svojstava. Dakle, zadane kriterije o zasićenosti čestica glavnim faktorom $>.50$ i korelacijom čestice s ukupnim rezultatom $>.50$, zadovoljava 12 čestica skale. One su zadržane. Obrada podataka je izvršena sa 12 zadovoljavajućih čestica skale.

Diskriminativna valjanost čestica, izražena kao stupanj povezanosti čestice s ukupnim rezultatom, vrlo je visoka za sve čestice (u rasponu je od $r = .54$ do $r = .73$).

Skala je jednodimenzionalna, zasićena jednim glavnim faktorom koji saturira sve čestice skale. To govori u prilog konstruktivnoj valjanosti konstruirane skale i opravdava izražavanje ukupnog rezultata kao zbroja rezultata na česticama skale. Dakle, čestice skale zahvaćaju isti sadržajni aspekt stava prema ulasku Republike Hrvatske u NATO savez.

Pouzdanost skale je visoka i iznosi $\alpha = .88$ što ukazuje na visoku homogenost čestica skale.

Na osjetljivost skale (mogućnost razlikovanja ispitanika na osnovu njihovog ukupnog rezultata) ukazuje raspon ukupnih rezultata ispitanika i standardna devijacija. Raspon rezultata je 13 – 47 (maksimalan mogući je 12 - 48), što ukazuje na dobru osjetljivost, ali s obzirom da je u istraživanju sudjelovao relativno velik broj ispitanika ($N=174$) vjerojatnost ekstremnih rezultata je povećana. Drugi, precizniji, pokazatelj osjetljivosti je standardna devijacija i ona iznosi $SD = 0.77$ (uz $M = 2.7$), te se može smatrati indikatorom dobre osjetljivosti.

Dakle, vrh distribucije rezultata je pomaknut udesno, prema pozitivnom polu stava, te je zbog toga veća koncentracija rezultata oko viših ukupnih rezultata pa su ispitanici na negativnom polu stava bolje diferencirani.

Obzirom da je skala nudila paran broj (4) stupnjeva slaganja, bez mogućnosti neutralnog odgovora, ispitanici su bili "prisiljeni" opredijeliti se za pozitivan ili negativan stav pa je na taj način izbjegnuta gubitak informacija.

Iako konstruirana skala ima zadovoljavajuća metrijska svojstva, postoje određeni nedostaci u istraživanju koji izrazito smanjuju mogućnost generalizacije rezultata dobivenih konstruiranom skalom.

Najveći nedostatak istraživanja je što su ispitanici bili sudionici selekcijskog postupka za radno mjesto u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske, te se zbog toga postavlja pitanje jesu li potpuno iskreno davali odgovore. Uz opravdanost postavljanja pitanja iskrenosti, još je jedan nedostatak pri provođenju istraživanja u sklopu selekcijskog postupka. To je činjenica da rezultati dobiveni prilikom selekcijskog postupka imaju znatno sniženu mogućnost generalizacije na neku drugu ispitnu situaciju, a svakako na opću populaciju građana Republike Hrvatske.

Uzorak ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju je prigodan, te je već po svojoj prirodi relativno homogen. Ispitanici se većinom ne razlikuju po dobi, svi su visoko obrazovani i po struci većinom pravnici i ekonomisti. Mogućnost generalizacije dobivenih podataka na neku drugu populaciju, i iz ovog razloga, vrlo je ograničena.

Prilikom konstrukcije skale odabrana su 4 moguća stupnja slaganja što je relativno mali broj koji ne ostavlja mogućnost da ispitanik precizno izrazi svoj stav. To je vidljivo po bimodalnim distribucijama odgovora na neke čestice. Ispitanici su koristili samo dva odgovora (‘‘2 - uglavnom se slažem’’ i ‘‘3 - uglavnom se ne slažem’’ na 4 čestica (‘‘Ulazak u NATO savez je ekonomsko opterećenje za Republiku Hrvatsku.’’, ‘‘NATO savez osigurava partnerski odnos ‘malih i velikih vojski’.’’, ‘‘NATO savez će isključiti sve eventualne sukobe Republike Hrvatske i susjednih država.’’ i ‘‘NATO savez će imati značajnu ulogu u ekonomskom razvoju RH.’’). Povećanjem broja mogućih stupnjeva slaganja, povećala bi se i diskriminativnost skale povećanjem mogućnosti preciznog zahvaćanja izraženosti stava kod pojedinog ispitanika, te dobrog diferenciranja ispitanika u izraženosti stava.

Broj ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju je dovoljno velik ($N = 174$) s obzirom na broj čestica skale, ali za daljnju provjeru karakteristika konstruirane skale trebalo bi obaviti istraživanje na većem broju ispitanika.

Zbog navedenih nedostataka konstruirana skala može se smatrati preliminarnom verzijom skale za ispitivanje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez. Izabiranjem slučajnog uzorka i sudjelovanjem većeg broja ispitanika, u eventualnim kasnijim primjenama konstruirane skale, mogućnost generalizacije rezultata bila bi znatno veća.

ZAKLJUČAK

Konstruirana je preliminarna verzija skale Likertovog tipa za ispitivanje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez koja ima zadovoljavajuće metrijske karakteristike.

Postoje određeni nedostaci u istraživanju koji smanjuju mogućnost generalizacije rezultata dobivenih konstruiranom skalom. Zbog toga se preporuča daljnja provjera metrijskih svojstava ove preliminarne verzije skale na znatno reprezentativnijem uzorku ispitanika.

POPIS REFERENCI

Anastasi, A.; Urbina, S. (1997). *Psychological testing*. Upper Saddle River: Prentice Hall.

Cepanec, Z. (2002). *Croatia and NATO - The stony road to membership*. Potsdam: miles-Verlag.

Cvrtila, V. (2004). *Hrvatska i NATO*. Zagreb: Centar za politološka istraživanja.

Encyclopaedia Britannica (1995). Chicago: Encyclopaedia Britannica, Inc, Vol. 8, 777-778.

Fulgosi, A. (1979). *Faktorska analiza*. Zagreb: Školska knjiga.

Hewstone, M.; Stroebe, W. (2003). *Socijalna psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Milas, G i sur. (2004). *Odrednice i razlozi glasačkog opredjeljenja*. U Kaliterna Lipovčan, Lj.; Šakić, V. (Ur). *Hrvatsko društvo danas: psihosocijalni procesi*, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 131-140.

Krković, A. (1978). *Elementi psihometrije I*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.

Pavlina, Z.; Komar, Z. (2000). *Vojna psihologija*. Zagreb: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za nakladništvo.

Pennington, D.C. (2001). *Osnove socijalne psihologije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Petz, B. i sur. (1992). *Psihologijski rječnik*. Zagreb: Prosvjeta.

Rot, N. (1983). *Osnovi socijalne psihologije*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna Sredstva.

Šiber, I. (1998). *Osnove političke psihologije*. Zagreb: Politička kultura.

www.morh.hr/nato/index.asp

www.nato.int/docu/und-nato-cro.pdf

www.otan.nato.int/#

PRILOG

Skala za mjerenje stavova o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez

Ime i prezime _____

Datum _____

Ovim upitnikom želimo ispitati stavove mladih visokoobrazovanih ljudi o ulasku Republike Hrvatske u NATO savez. Nema točnih i netočnih odgovora. Odgovori na ovom upitniku neće utjecati na selekcijski postupak. Odgovorite na sva pitanja, nemojte niti jedno preskočiti. Molimo vas za iskrenost pri odgovaranju.

Hvala na suradnji.

Pročitajte pažljivo svaku tvrdnju i zatim označite u kojem stupnju se navedena tvrdnja slaže s vašim mišljenjem. Učinite to tako da zaokružite jedan od brojeva na svakoj ljestvici od četiri stupnja. Brojevi imaju slijedeće značenje:

**U potpunosti se
slažem**
1

**Uglavnom se
slažem**
2

**Uglavnom se
ne slažem**
3

**Uopće se
ne slažem**
4

1. Ulaskom u NATO savez Republika Hrvatska gubi mogućnost samostalnog odlučivanja u kriznim situacijama bitnim za nju.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

2. Ulazak u NATO savez je ekonomsko opterećenje za Republiku Hrvatsku.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

3. NATO savez će imati značajnu ulogu u postizanju višeg stupnja sigurnosti Republike Hrvatske.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

4. Ulazak u NATO savez, Republici Hrvatskoj će omogućiti razvoj infrastrukture (telekomunikacijska, zrakoplovna, prometna i dr. povezanosti).

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

5. Ulaskom u NATO savez povećava se rizik od terorističkih napada.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

6. Ulaskom Republike Hrvatske u NATO savez, Hrvatska vojska će biti bolje opremljena.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

7. NATO savez osigurava partnerski odnos "malih i velikih vojski".

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

8. NATO savez je organizacija koja gubi smisao zbog kojeg je osnovana.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

9. NATO savez će isključiti sve eventualne sukobe Republike Hrvatske i susjednih država.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

10. NATO je neprirodan savez država zbog razlika u ciljevima i interesima njegovih članica.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

11. Ratni brodovi koji bi ulaskom RH u NATO savez plovili našim morem, pogotovo oni na nuklearni pogon, mogu biti vrlo opasni.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

12. Ulaskom u NATO savez dići će se opća razina znanja na viši stupanj.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

13. NATO savez će imati značajnu ulogu u ekonomskom razvoju RH.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

14. Ne želim da hrvatski vojnici budu prisiljeni ratovati za interese drugih zemalja.

U potpunosti se slažem	Uglavnom se slažem	Uglavnom se ne slažem	Uopće se ne slažem
1	2	3	4

Tablica A.

Indeksi diskriminativne valjanosti za 12 čestica skale
(koeficijenti korelacija čestica s ukupnim rezultatom)

čestice skale	korelacija čestice s ukupnim rezultatom
1. Ulaskom u NATO savez Republika Hrvatska gubi mogućnost samostalnog odlučivanja u kriznim situacijama bitnim za nju.	.64
2. Ulazak u NATO savez je ekonomsko opterećenje za Republiku Hrvatsku.	.54
3. NATO savez će imati značajnu ulogu u postizanju višeg stupnja sigurnosti Republike Hrvatske.	.71
4. Ulazak u NATO savez, Republici Hrvatskoj će omogućiti razvoj infrastrukture (telekomunikacijska, zrakoplovna, prometna i dr. povezanosti).	.67
6. Ulaskom Republike Hrvatske u NATO savez, Hrvatska vojska će biti bolje opremljena.	.61
7. NATO savez osigurava partnerski odnos "malih i velikih" vojski.	.67
8. NATO savez je organizacija koja gubi smisao zbog kojeg je osnovana.	.65
9. NATO savez će isključiti sve eventualne sukobe Republike Hrvatske.	.72
10. NATO je neprirodan savez država zbog razlika u ciljevima i interesima njegovih članica.	.73
11. Ratni brodovi koji bi ulaskom RH u NATO savez plovili našim morem, pogotovo oni na nuklearni pogon, mogu biti vrlo opasni.	.58
12. Ulaskom u NATO savez dići će se opća razina znanja na viši stupanj.	.70
13. NATO savez će imati značajnu ulogu u ekonomskom razvoju RH.	.68